

KRIZOVÝ PLÁN

Gymnázium Mnichovo Hradiště

(aktualizace září 2021)

Krizové plány vycházejí především z Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28), z příloh k němu náležejících a z Metodického pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MSMT-21149/2016).

Soupiska krizových plánů a dalších informací k vybranému rizikovému chování:

Konzumace tabákových výrobků ve škole

Konzumace alkoholu ve škole

Krádeže a vandalismus

Výskyt problému s drogou

Rizikové chování v dopravě

Poruchy příjmu potravy

CAN – syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

Homofobie

Extrémismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus

Záškoláctví

Netolismus

Sebepoškozování

Nová náboženská hnutí, sekty

Rizikového sexuální chování

Domácí násilí

Krizové situace spojené s ohrožením násilím

PAS

Šikana (Krizový plán proti šikaně)

Konzumace tabákových výrobků ve škole

1. **Zabráním** další konzumaci - tabákový výrobek žákovi **odeberu**.
2. Sepíši o události stručný záznam s vyjádřením žáka (**zejména odkud, od koho tabákový výrobek má**), který založí školní metodik prevence do své agendy.
3. V případě porušení zákazu kouření **třídní učitel informuje zákonného zástupce** nezletilého studenta.
4. **V závažných případech** (zejména s ohledem na věk nebo chování dítěte) a jestliže se jednání opakuje, **vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany** obce s rozšířenou působností. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany dítěte vyžadovat pomoc.
5. Z konzumace tabákových výrobků ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem.

Konzumace alkoholu ve škole

1. Zabráním další konzumaci - alkohol žákovi **odeberu**.
2. Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností, **posoudím, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí**.
3. V případě, kdy je žák pod vlivem alkoholu do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola **nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci**.
4. Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, sepíši o události **stručný záznam s vyjádřením žáka (zejména odkud, od koho alkohol má)**, který založí školní metodik prevence do své agendy.

5. V případě, že žák **není schopný pokračovat ve vyučování, vyrozumím ihned zákonného zástupce** a vyzvu jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
6. Pokud je zákonný **zástupce nedostupný, vyrozumím orgán sociálně právní ochrany** dítěte obce s rozšířenou působností a vyčkám jeho pokynů. Škola může od OSPODu vyžadovat pomoc.
7. Zákonnému zástupci **ohlásí škola skutečnost**, že žák konzumoval alkohol ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky.
8. Jestliže se situace **opakuje, splní škola oznamovací povinnost k orgánu sociálně právní ochrany dítěte**. Oznamovacím místem je příslušný OSPOD podle místa bydliště dítěte.
9. V případě uživatelského zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola potřebné **informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace**.
10. Z konzumace alkoholu ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem. Za nebezpečné a protiprávní jednání je rovněž považováno navádění jiných žáků k užívání alkoholických nápojů.
11. Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem alkoholu, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Nález alkoholu ve škole

V případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy alkohol, postupují takto:

- a) Tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury.
- b) O nález ihned uvědomím vedení školy.
- c) Nalezenou tekutinu uloží u vedení školy pro případ usvědčujícího důkazu.
- d) Vyhotoví stručný zápis o události.

V případě, kdy pracovníci školy zadrželi u některého žáka alkohol, postupují takto:

- a) Zabavenou tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury.
- b) O nález ihned **uvědomím vedení školy**.

- c) Vyhotovím **stručný zápis o události** s vyjádřením žáka, u kterého byl alkohol nalezen (datum, místo a čas nálezů a jméno žáka). Zápis **podepíše i žák**, u něhož byl alkohol nalezen (nebo který jej odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen ředitel školy nebo jeho zástupce. Zápis záznamu založí školní metodik prevence do své agendy.
- d) O nálezů vyrozumí zákonného zástupce žáka a v případě, že se jedná o opakovaný nález u téhož žáka, i příslušnému orgánu sociálně právní ochrany dítěte.
- e) V případě podezření, že alkohol obsahuje i jiné příměsi a byl nalezen u žáka, který se jím intoxikoval, předají zajištěnou tekutinu přivolanému lékaři.

Krádeže a vandalismus

Předcházení

- a) Jakmile se škola o takovém jednání dozví, bude tuto skutečnost hlásit orgánům činným v trestním řízení, nebo doporučí poškozenému (jeho zákonnému zástupci), aby se na tyto orgány obrátil.
- b) Žákům se doporučuje, aby nenosili do školy větší finanční částky a cenné věci. V nutných případech je možné uložit peníze a cenné předměty v kanceláři školy.
- c) Každý je zodpovědný za škody, které svým jednáním způsobil, a proto po něm bude škola požadovat náhradu, jestliže škodu způsobil úmyslně nebo z nedbalosti.

Nahlášení krádeže žákem

- a) O události **pořídí záznam na základě výpovědi poškozeného**.
- b) Věc předat orgánům činným v trestním řízení (ohlásit na místní nebo obvodní oddělení Policie ČR), nebo poučit poškozeného žáka (jeho zákonného zástupce), že má tuto možnost.
- c) V případě, že je znám pachatel, je třeba **nahlásit věc orgánu sociálně právní ochrany** (byl-li pachatel mladší 18 let) a současně věc předat orgánům činným v trestním řízení.

Vznik škody

- a) O celé záležitosti vyhotovit zápis a pokusit se odhalit viníka.
- b) V případě, že viníka škola zná, může po něm (zákonném zástupci) vymáhat náhradu škody.
- c) V případě, že nedojde mezi zákonnými zástupci nezletilého dítěte a školou k dohodě o náhradě škody, může škola vymáhat náhradu soudní cestou.

Postup školy v případě výskytu problému s jinými omamnými a návykovými látkami:

Pokud máme podezření, že žák zneužívá návykové látky či žák prokazatelně zneužívá návykové látky, postupuje následovně:

- a) Provedeme diskrétní šetření, pohovoříme s žákem, doporučíme další postup, nabídneme spolupráci s odborníky.
- b) Vhodnou formou u neplnoletého žáka informujeme rodiče a pomůžeme jim orientovat se v problému.
- c) Spolupracujeme při řešení problému s výchovným poradcem, dalšími pedagogy, případně i s dalšími orgány, institucemi.

Postup v případě, kdy:

- **žák nabízí či prodává návykové látky jiným žákům;**
- **žák přechovává látky v množství větším než malém;**
- **žák svádí jiného žáka ke zneužívání návykových látek nebo ho v tom podporuje.**

Nejprve postupujeme podle bodu 1., dále případ řešíme tím, že :

- a) ohlásíme případ Policii ČR - je zde ohlašovací povinnost;
- b) zvážíme, zda je nutno podstoupit případ dále (orgány sociálně právní ochrany, referát péče o dítě atd.);
- c) v případě nutnosti odebereme látku.

Pokud nehodláme učinit další opatření, zničíme ji za přítomnosti svědka.

Pokud hodláme učinit další opatření, uložíme ji na bezpečném místě, opět za přítomnosti svědka následujícím způsobem:

- a) uložíme ji do obálky;
- b) na obálku napíšeme datum, čas, místo zajištění látky;
- c) přelepíme obálku, opatříme ji razítkem školy a uschováme do školního trezoru.

Pokud je zajištěna podezřelá látka u dítěte, které jeví známky otravy, předá se látka obdobným způsobem přivolanému lékaři.

Stejným způsobem se postupuje i při nálezů podezřelé látky: uložíme látku za přítomnosti svědka do obálky, datum, čas, místo nálezů, obálku přelepíme, opatříme razítkem školy, dáme do školního trezoru a věc oznámíme Policii ČR.

Postup v případě, kdy žák je prokazatelně pod vlivem návykové látky:

- a) Zajistíme žákovi i ostatním žákům bezpečnost.
- b) Žáka, který jeví příznaky užití omamné látky, odvedeme třídy do místnosti, kde musí být ale zajištěn dohled dospělé osoby. V místnosti zůstane po dobu, než si pro něj dojdou rodiče nebo lékařská služba.
- c) Kontaktujeme rodiče žáka, sdělíme jim, že se u žáka vyskytly blíže nespecifikované zdravotní potíže žáka, rodiče vyzveme k tomu, aby si žáka co nejdříve vyzvedli ze školy, neboť je nutné lékařské vyšetření žáka.
- d) Přejde-li si rodič pro žáka, seznámíme s jeho zdravotními obtížemi, apelujeme na rodiče, aby navštívili lékaře, a nabídneme možnosti, kde rodiče mohou poradit s odborníkem o současné situaci žáka.

Nepřejde-li si rodič pro žáka, zhodnotíme znovu zdravotní stav žáka a je v naší kompetenci přivolat lékařskou službu (může jít o předávkování návykovou látkou).

Rodiče o postupu předem informujeme. O průběhu celého případu vyhotovíme zápis a stanovíme postup, jak zajistit, aby se situace neopakovala. Zvážíme možnost potrestání za překročení školního řádu.

Riziková chování v dopravě

Vhodné postupy:

I) Dopravní výchova

- a) dopravní besedy v prostředí školní třídy – může vést dopravní policista, dopravní psycholog, vyškolený pedagog,
- b) použití multimediálních pomůcek – ilustrace prostřednictvím audiozáznamu, PC her, přehrávání scének, různých ilustrovaných materiálů,
- c) praktický nácvik na dopravním hřišti,
- d) exkurze (pracoviště dopravní policie, dopravní podnik aj.).

II) Práce s rodinou

Poskytování informací na rodičovských schůzkách, případně individuální konzultace s rodiči

Poskytnutí informačního materiálu rodičům (více viz odkazy na literaturu) podle způsobu dopravy jejich dítěte do školy.

III) Práce s osobností dítěte

Pozorování žáka. Ve výjimečných případech může jít také o informace od policie (přestupky nebo trestné činy). Komunikujeme s rodiči dítěte. Výjimečně kontaktujeme policii, a to zejména v případě, kdy jsme svědky aktivit dětí, které mohou vést k dopravním nehodám.

Poruchy příjmu potravy

Kontaktovat rodiče vždy, když dítě výrazněji zhubne, opakovaně bylo přistiženo, že zvrací (stačí informace od vrstevníků), sebepoškozuje se. Kontaktovat **pediatra dle okolností**. **Učitel není terapeut**, zprostředkuje ale dítěti a rodině zpětnou vazbu o některých jídelních zvyklostech dítěte, doporučí popř. zprostředkovat kontakt s psychologem nebo lékařem.

CAN – syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

Náhlé změny jako alarm

Navázat s žákem osobní kontakt - nejlepší někde v soukromí – dotázat se na to, proč má například na těle modřiny nebo třeba proč v posledním době odchází ze školy jako poslední, zatímco dříve byl naopak mezi prvními, kdo spíchali domů.

Předpokládá se, že rozhovor povede většinou třídní učitel.

Když je dítě nedůvěřivé

Učitel doporučí, aby se žák obrátil na Linku bezpečí.

Obrátit se na pedagogicko-psychologickou poradnu.

Obrátit na jeho spolužáky nebo sourozence a zeptat se jich, zda o příčině jeho problémů nevědí něco bližšího.

Rodič může situaci ujasnit. - Chtít, aby **rodič pouze okomentoval to, jak si vysvětluje problémy**, které učitel u dítěte vyzoroval.

Pokud učitel od rodičů nic nezjistí, a dítě se chová i nadále nezvykle, jde o další důvod **k zapojení odborníka.**

V případě, že má učitel podezření na týrání žáka, situace se nezlepšuje a komunikace s rodiči také k ničemu nevede, je nezbytné kontaktovat především **OSPOD**, a to podle spádové oblasti, **kam škola v dané obci přináleží**, tedy podle obcí s rozšířenou působností.

Jak řešit sexuální zneužívání.

– nepřiměřené vystavení dítěte sexuálnímu činu nebo chování, které vede k uspokojování potřeb zneuživatele.

Dítě se mi svěří osobně

1. uvědomit si, že jde o velmi citlivou záležitost

2. seznámit s tím co nejužší okruh dalších osob
 3. pokud se zneužívání dopouští rodič, není žádoucí informovat ho o tom, že se vám dítě svěřilo
 4. komunikovat s dítětem – podrobnější vyšetřování nechat na psychologovi a policii
 5. vhodně dítěti sdělit, že skutečnost musíte ohlásit na policii
 6. ohlásit na policii
 7. ocenit dítě, že za vámi přišlo a ujistit ho, že pro ně uděláte všechno, co je ve vašich silách
 8. jestliže dítě nechce, abyste věc ohlásili, situaci konzultujte s odborníkem, ale od oznámení události vás to nesmí odradit
- Dozvíím se – oznámím řediteli, kontaktujeme policii a orgán sociálně-právní ochrany dětí.

Dítě je obětí sexuálního napadení

Jestliže se stalo obětí napadení cestou do školy a útočníkem je neznámá osoba, potom urychleně **vše oznamte policii, rodičům a orgánu sociálně-právní ochrany dítěte**.
Chovejte se pevně a jednoznačně a dítě neopouštějte až do příchodu rodičů.

Homofobie

Citlivý přístup k žákům a studentům, jejichž pohlavní či sexuální identita je odlišná či diskutabilní. Nesnažit se tuto odlišnost veřejně komentovat, zvláště pak negativním způsobem.

Reagovat na eventuální homofobní poznámky ze strany žáků a studentů. Připomenout, že příslušníci těchto menšin mají nejen podle zákona stejná práva. Sledovat vztahy v třídním kolektivu.

Neanalyzovat před třídním kolektivem analyzovat sexuální orientaci žáků. Eventuální řešení intrapsychických problémů či problémů ve vztazích s rodinou je vhodné **přenechat spíše na odbornících**.

Nekonzultovat domněnky týkající se sexuální orientace či pohlavní identity přímo s rodiči bez domluvy se studujícím či konzultace s odborníkem.

Méně výrazné projevy homofobie může řešit pedagog sám za pomoci **školního metodika prevence, školního psychologa či odborníka z některé nevládní neziskové organizace.**

V případech **závažnějších** forem homofobních projevů, zejména rozvinuté šikany je vhodné kontaktovat především pracovníky pedagogicko-psychologických poraden. Je-li podezření na spáchání trestného činu, potom je třeba kontaktovat Policii ČR.

Pedagog může významným způsobem ovlivnit atmosféru ve třídní skupiny, rozpoznat nebezpečí vzniku homofobního obtěžování či šikany, měl by mít jasno ve svém postoji k řešení problematiky sexuální orientace či pohlavní identity.

Extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus

Zjistit hloubku přesvědčení, postojů, vazby na extremistickou scénu mimo školu.

Zjistit rozšíření uvedených postojů v kolektivu, třídě, škole.

Vyvolat diskusi s cílem odhalit jejich příčinu.

Nabídnout alternativní volnočasové aktivity.

Zaměřit výuku na tyto problémy.

Okamžitě a razantně vystoupit proti projevům intolerance mezi žáky.

Pozvat experty k diskusi s žáky/studenty.

Informovat rodiče a nabídnout jim spolupráci.

V případě závažných projevů (násilných) informovat bezpečnostní složky (Policii ČR)

Nevhodné přístupy:

Moralizování a skandalizace bez obeznámenosti s problematikou

Okamžité vyhrožování tresty v případě kontroverzních názorů v běžných diskusích.

Přejímání extremistických názorů do výuky a argumentace s cílem zalíbit se.

Záškoláctví

- Školní poradenské pracoviště (školní psycholog, ŠMP, VP, speciální pedagog)
- PPP (pedagogicko-psychologická poradenství)
- SVP (střediska výchovné péče)
- OSPOD (oddělení sociálně právní ochrany dětí)
- Policie ČR

Přesně stanoveno viz. Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví (Čj.: 10 194/2002-14)

Kontakt s dítětem:

- nutné komunikovat přátelsky, bez hodnocení a odsuzování
- hovořit zásadně o konkrétním chování, bez nálepkování dítěte
- nezjišťovat věcnou stránku problému, ale jak ho dítě prožívalo
- zajímat se, jak svoje chování vidí s odstupem, co si o něm myslí teď
- společně hledat cesty k nápravě
- má-li dítě dobrou vůli chovat se lépe, připravit mu pro to podmínky v rodině i ve škole

Rodiče:

- vyjádřit porozumění jejich emocím
- vést je v komunikaci k oddělování osobnosti dítěte od jeho konkrétního chování
- přeznačkovávat chování k dítěte /způsob komunikace mění vnitřní postoj/
- vést k porozumění motivaci chování dítěte
- soustředit se na to, co rodiče mohou nebo dokonce musí udělat ke zlepšení situace
- na konci rozhovoru vždy shrnout, co bylo dohodnuto
- dohodnout se na následném sezení k reflexi, jak dohodnutá opatření fungují případně k hledání dalších možností

Učitelé:

- způsob komunikace o dítěti shodný jako při komunikaci s rodiči

- vysvětlovat motivaci chování dítěte v souvislosti s rod. prostředím, přístupem rodičů
- vést k dlouhodobé podpoře dítěte, které má snahu zlepšit svoje chování, oceňovat.

Dle Lazarové B. doporučené postupy pro učitele:

1. Čím dříve je záškoláctví odhaleno, tím lépe pro dítě. Dostatečně analyzovat důvody, spojit se s rodiči.
2. Je-li záškoláctví důsledkem neúnosné školní situace, navodit změnu. Naplánovat dlouhodobá opatření, aby se situace neopakovala.
3. Rozmáhá-li se záškoláctví ve velkém a máme-li podezření a na hrozbu závislosti, spolupracovat s pedagogicko-psychologickou poradnou a centry.
4. Učit se v třídním kolektivu vyčíst, jaké postavení má problémový žák. Bojí-li se učitelům nebo rodičům svěřit, předat ho do péče psychologa.
5. Pomoci dítěti při návratu do třídy. Doprovodit ho při prvním vstupu do kolektivu. Nemluvit o tom. K vyřešenému případu se již nevracet. Domluvit se s rodiči na těsném kontaktu, aby bylo případně další záškoláctví včas odhaleno.

Nevhodné postupy:

- nedůslednost učitelů v dodržování školního řádu, nastavených pravidel tříd,
- špatná komunikace s vedením školy, kolegy, žáky, obavy ze setkání s rodiči.
- nejednotný, přístup pedagogů v dodržování nastavených pravidel,
- nekompetentní (mocenská, neprofesionální, žádná) komunikace s rodiči.

Absenci žáků ve škole evidují třídní učitelé. Pokud je doklad potvrzující důvod nepřítomnosti žáka nevěrohodný, může se ředitel školy obrátit na zákonného zástupce nezletilého žáka o vysvětlení, požádat OSPOD. O neomluvené i zvýšené absenci informuje třídní výchovný poradce, který údaje vyhodnocuje. Při zvýšené omluvené nepřítomnosti prověřuje její věrohodnost.

Do součtu 10 vyučovacích hodin - řeší se zákonným zástupcem žáka třídní učitel formou pohovoru, zákonný zástupce pozván doporučeným dopisem.

Projedná důvod nepřítomnosti, způsob omlouvání jeho nepřítomnosti, upozorní na povinnost stanovenou zákonem a seznámí s možnými důsledky v případě nárůstu neomluvené absence.

O pohovoru provede zápis, do něhož uvede způsob nápravy dohodnutý se zákonným zástupcem. Zákonný zástupce zápis podepíše a obdrží kopii. Odmítnutí či převzetí zápisu se do zápisu zaznamenává.

Víc než 10 neomluvených hodin - ředitel svolá školní výchovnou komisi - podle závažnosti absence: ředitel školy, zákonný zástupce, třídní učitel, VP, zástupce OSPODu, ŠMP, zástupce rady školy. O průběhu a závěrech jednání se provede zápis, který zúčastnění podepíší. Neúčast nebo odmítnutí podpisu zákonnými zástupci se v zápise zaznamenávají. Každý účastník jednání obdrží kopii zápisu.

Více než 25 hodin - zasílá škola oznámení o zanedbání školní docházky s náležitou dokumentací (např. kopii písemného pozvání zákonných zástupců žáka k návštěvě školy, kopii zápisu z pohovoru, písemné vyjádření výchovného poradce, kopii písemného pozvání zákonných zástupců žáka na výchovnou komisi, kopii zápisu o jednání výchovné komise atp.) OSPODu.

Opakované záškoláctví v průběhu školního roku - hlášení o zanedbání školní docházky Policii ČR. Trestní zákon (trestné činy proti rodině a mládeži) nově uvádí v trestním zákoníku Trestné činy proti rodině a dětem.

V odhalování záškoláctví pomáhají také městští strážníci. V případě, že strážník při kontrolní činnosti zjistí, že dítě v dané době má být ve škole a není, zjistí totožnost dítěte, kontaktuje zákonného zástupce, o skutku sepíše úřední záznam.

Netolismus

Všimnout si výskytu netolismu.

Pohovořit s žákem.

Pohovořit s rodiči.

Doporučit odbornou pomoc.

V praxi se stává, že rodiče či zákonní zástupci žáka nepovažují nelátkové závislostní chování dítěte za závažné. V tom případě může pedagog mj. seznámit rodiče/zákonné zástupce seznámit s tímto materiálem. Měl by je rovněž informovat o rizicích, které se s netolismem pojí.

Sebepoškozování.

Řeší: výchovný poradce, školní psycholog, třídní učitel, školské poradenské zařízení, pediatr/pedopsychiatr, event. orgán sociálně právní ochrany dítěte.

V případě přímého rizika závažného ublížení či ohrožení života (přímé riziko = žák drží ve škole žiletku a plánuje se řezat, mluví o sebevraždě atd./nepřímý předpoklad rizika = učitel objeví staré jizvy na zápěstí atd.) **psychiatrické oddělení či klinika spádové nemocnice, centrální příjem nejbližší psychiatrické léčebny – i nedobrovolně, ideálně po předchozí telefonické konzultaci.**

Pokud žák není aktuálně ohrožen závažným sebezraněním (platí pro žáky motivované k řešení situace a hledání pomoci, vynucená konzultace u odborníka málokdy přinese efekt) **psychiatrická či psychologická ambulance – po telefonickém objednání rodiči** (nutno počítat s čekacími lhůtami), případně **krizová centra.**

Doporučovaný postup:

- Posoudit aktuální riziko a v případě jeho přítomnosti odeslat dítě, event. i proti vůli rodičů, do spádového psychiatrického zařízení
- Kontaktovat rodinu, systematická dlouhodobá spolupráce s rodinou
- Předat dítě školnímu psychologovi, psychologovi PPP.
- Motivovat dítě a rodinu k návštěvě specialisty
- Stanovit jasně hranice a pravidla na půdě školy.

Nevhodný postup:

- snaha okamžitě odstranit sebepoškozující chování, sankce a ignorace

Nová náboženská hnutí, sekty.

U každého podezření o výskytu daného jevu by měly být vždy informován:

- ředitel školy/školského zařízení
- rodiče/zákonný zástupce
- třídní učitel

Dle situace je možné/nutné kontaktovat tato pracoviště: školní poradenské pracoviště, PPP, SVP, OSPOD, Policie ČR

Vždy platí základní pravidla primární prevence:

- vždy naslouchejte svým žákům a studentům, mějte přehled
- striktně nekažte a neodsuzujte, spíše vysvětlujte a snažte se o posilování důvěry;
- vyhýbejte se tomu, abyste nějaká témata tabuizovali;
- snažte se vždy poskytovat co nejobjektivnější informace;
- nesnažte se vnucovat „správný“ pohled na věc a nechte zaznít i jiné názory;
- nikdy nezesměšňujte nebo nedegradujte (nejen mediální) „idoly“;
- máte-li podezření na problém, snažte se získat co nejvíce informací, než budete jednat;
- pokud už se rozhodnete jednat, vždy se to snažte konzultovat s odborníky.

Pokusit se zjistit, o jakou skupinu jde, jak dlouho je s ní dotyčný v kontaktu, jak silně je do hnutí zapojen, jaký je jeho současný vztah k okolí, zda je ochoten mluvit o své nové příslušnosti, ale především: chovat se k němu jako k člověku, na kterém nám záleží, nesnižovat jeho inteligenci, k ničemu ho nenutit, nevyhrožovat, nevydírat, nepoučovat, nestrašit následky a především mu dát najevo, že budeme vždy nablízku, pokud si bude chtít promluvit – tedy to, že jsme na jeho straně.

- a) Pokud není podezření na zanedbávání péče či jiný trestný čin vůči dítěti, není možné ze strany pedagoga ovlivnit zapojení dítěte do tohoto společenství.

- b) Stanovit své cíle, kterých může ve své pomoci dosáhnout - zejména předávat informace o rizicích sekt, nerozbít s dítětem vzájemný vztah apod.
- c) Zachovat chladnou hlavu a vyhnout se nepřiměřenému tlaku na žáka; čím větší je tlak ze strany pedagoga, tím větší je destrukce vztahu ve směru k dítěti i od něj.
- d) Nesnažit se „pravdivě argumentovat“, je to zbytečné.

Užívání náboženských symbolů ve školách:

Žák může ve školním prostředí nosit/užívat náboženské symboly, avšak jen tehdy, pokud nezvyšují riziko ohrožení zdraví žáka či ostatních, či neznemožňují výkon určité činnosti.

Pokud má pedagog jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na **orgány činné v trestním řízení**; pokud má takové **podezření**, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost **OSPODu**. V případě, že rodiče/**zákonní zástupci odmítají spolupracovat** se školou a odmítají se účastnit výchovných komisí, je škola opět oprávněna **vyrozumět OSPOD**.

Rizikové sexuální chování

Doporučené postupy a metody prevence z hlediska pedagoga:

Zjištění sociálního klimatu ve třídě – popis, včasná intervence, besedy aj.

Základní strategií zůstává, že **je potřeba brát každé sdělení dítěte vážně**.

Poradit se s odborníkem (třídní učitel, školní metodik prevence, výchovný poradce, školní nebo klinický psycholog). Učitel si může všimnout i tělesných změn u dítěte (např. při vývoji sekundárních pohlavních znaků) viditelných pouhým okem.

Dospělý je povinen chránit a **prosazovat nejlepší zájem dítěte**. Zjištěné násilí páchané na dítěti (i sexuální) je povinen ohlásit OSPODu nebo na Policii ČR.

Příslušnost k subkulturám

Co by mělo být cílem řešení: neřešit a nesankcionovat příslušnost k subkultuře, ale pouze rizikové chování. Měl by být schopen **podat pomocnou ruku a dát jasné hranice** nepřijatelným formám chování. Pokud tento přístup nebude účinný, pak je třeba situaci řešit společně s rodiči/zákonnými zástupci a poradenským zařízením. Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení. Pokud má takovéto **podezření**, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost OSPODu.

Domácí násilí

Jak se vyvarovat chyb, pokud už s obětí hovoříte:

- Povzbudte oběť, aby vyhledala pomoc v organizacích pro oběti d. násilí.
- V případě náhlé traumatické situace doporučte krizové centrum, např. Riaps.
- Uklidněte oběť, že nebudete o situaci hovořit s agresorem.
- Sdělte dospělé osobě (obvykle rodič neagresor), že musí ochránit dítě.
- Jasně si vymezte, kdy už musíte situaci oznámit Oddělení sociálně právní ochrany dětí – podezření na týrání dítěte.

Doporučené postupy

Pokud se dítě samo svěří učiteli, měl by mu učitel projevit důvěru, nebagatelizovat jeho sdělení, neobviňovat jej ze lži a podpořit jej. Měl by jej informovat o tom, že se na domácí násilí (splní-li skutkovou podstatu trestného činu) vztahuje ohlašovací povinnost a on musí jednat v souladu s ní.

Není úlohou učitele domácí násilí „diagnostikovat“, ani intervenovat v rodině. Rolí učitele je zprostředkovat dítěti potřebné informace a přizvat k řešení situace odborníky, kteří se dané problematice systematicky věnují.

Když se dítě pedagogovi svěří:

Klad'te dítěti otevřené otázky, které umožňují, aby Vám svými slovy popsal, co se stalo:

- Řekni mi, co se stalo...
- Co se stalo potom?
- Kde jsi přišel/a k této modřině?

Nepokládejte otázky, které:

- již obsahují domněnky, co se stalo nebo kdo to způsobil, např.: „Tu modřinu máš od toho, jak tě maminka uhodila?“
- opakují, co Vám již dítě řeklo, např.: „Jsi si jistý, že to byl strýček Pavel?“ (dítě si pak může myslet, že mu nevěříte)
- se dotazují na to, proč se to stalo (děti si pak často myslí, že je z násilí obviňujete)

Co by mělo v případném rozhovoru určitě zaznít?

- Násilí a to, co se doma odehrává, není vinou dítěte.
- Za násilí nemohou ani sourozenci.
- Za násilí je odpovědný ten, kdo jej vykonává.
- Je velmi dobře, že se rozhodlo o situaci někomu říci.
- Nikdo nemá právo se k někomu chovat násilně, ani když je to rodič.
- Násilí dítě nemůže zastavit samo, proto je tak důležité, že se svěřilo.

Pokud se na pedagoga obrátí **rodič – oběť domácího násilí**, měl by jej pedagog odkázat na další odborníky, kteří se této problematice systematicky věnují (viz Síť partnerů).

Nevhodné postupy

Úlohou školy není intervence v rodině. **V případě podezření na domácí násilí je zcela nevhodné řešit situaci s možným agresorem – tento postup by se mohl obrátit proti dítěti.**

Škola nemůže poskytovat terapeutické služby.

Pedagog by se měl rovněž vyhnout postupům, které mohou dítě poškodit:

- otevřené řešení podezření před třídou;
- nepřiměřený tlak na dítě, aby hovořilo o problému doma;
- obvinění ze lži.

Jakmile se kdokoli ve škole dozví o násilí páchaném na dítěti, pak by toto jeho oznámení orgánům činným v trestním řízení mělo být bezodkladné. Souběžně je povinností školy informovat také orgán sociálně-právní ochrany dětí.

U trestných činů § 198 trestního zákona (týrání svěřené osoby), § 199 trestního zákona (týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě) ani § 187 trestního zákona (pohlavní zneužívání) není ze zákona zapotřebí vůbec zjišťovat souhlas poškozeného s trestním stíháním pachatele.

Co může dělat učitel, pokud má podezření na domácí násilí a zároveň týrání dítěte a rodiče odmítají se školou komunikovat?

Snažit se komunikovat s obětí domácího násilí a přimět jí situaci v zájmu dítěte řešit – například odkázáním na centra pomoci pro oběti domácího násilí.

Pokud přesto rodič odmítá komunikovat, má škola v případě **podezření na trestný čin povinnost dát podnět policii, informovat OSPOD.**

Psycholog ale nesmí dát zprávu o vyšetření učiteli bez informovaného souhlasu rodičů.

Podněty je možné dávat i **přímo státnímu zastupitelství** a jako oznamovatel žádat, aby byla škola informována o přijatých opatřeních ve lhůtě do 30 dnů.

Škola musí popsat skutečný stav, který je příčinou podezření na trestný čin a samozřejmě vychází z okolností a ze situace, z jaké se o podezření spáchání trestného činu dozvěděla. Pokud se později trestný čin neprokáže, nemůže být pracovník školy odsouzen za pomluvu. Navíc OSPOD musí zachovat mlčenlivost o oznamovateli.

Může dítě samo iniciovat svou ochranu?

Dítě má právo požádat orgány sociálně-právní ochrany, školy, školská zařízení a zdravotnická zařízení o pomoc při ochraně svého života a dalších svých práv. Dítě má právo požádat o pomoc i bez vědomí rodičů.

Škola versus rodiče

V případech těžkého násilí bývá často řešením rozvod partnerů. Proto by měla škola **vědět, který z rodičů má dítě svěřené do své péče a zejména kdy a za jakých podmínek má druhý rodič soudně či dohodou určený styk s dítětem.**

Pokud je styk druhého rodiče s dítětem soudně upraven či omezen (např. styk pouze za přítomnosti kurátora), měl by **první rodič školu o tomto opatření informovat.** Rovněž by měl škole poskytnout rozhodnutí či dohodu o úpravě styku. Škola pak postupuje v souladu se soudním rozhodnutím či dohodou rodičů.

Pokud se druhý rodič i přes soudem nařízené omezení domáhá styku s dítětem na půdě školy, neměla by škola dítě rodiči vydat. **Škola by v takovém případě měla ihned informovat druhého rodiče.** Dále by měla doporučit rodiči, který se styku domáhá, aby se pro řešení této otázky obrátil na orgán sociálně právní ochrany dětí, nikoli na školu, která nemá v kompetenci takové situace řešit a ani je zprostředkovávat.

Krizové situace spojené s ohrožením ve školním prostředí.

1. Předcházení vzniku rizikové situace

nastavená pravidla fungování denního chodu školy, pravidla pro vnitřní i vnější komunikaci, znalost zákonného rámce a průběžný monitoring.

Škola by měla mít zpracovaný **bezpečnostní plán**, který identifikuje konkrétní možné předvídatelné rizikové jevy, identifikuje místa ve škole, se kterými může být riziko spojeno, stanovuje cíle, odpovědnosti a nástroje určené k prevenci vzniku rizikového jevu.

2. Včasná identifikace příznaků rizikové situace

Postupy monitoringu žáků a osob pohybujících se ve škole, monitoring rizikových míst a situací ve vztahu ke stanoveným rizikovým jevům a způsoby varování.

Žáci, studenti a rodiče jsou vedeni k postupům oznamování podezření na hrozící rizikovou situaci ve škole.

3. Postup při ohrožení školy rizikovou situací

Školy mají pro zachování bezpečného prostředí ve škole zpracovaný **krizový plán** pro případ ohrožení školy.

Krizový plán zahrnuje informovanost všech pracovníků školy a jejich žáků, informovanost rodičů a propojení se záchranným systémem v regionu.

Krizový plán zahrnuje **organizační informace** pro případ ohrožení:

- Vedení kontaktních informací na rodinné příslušníky žáků a zaměstnanců školy.
- Vytyčení „společného místa setkání“ pro učitelský sbor, žáky, rodiče a tvorba plánu pro přesun větších skupin lidí na toto místo.
- Procedury pro zrušení či přerušování vyučování, či užití školní budovy jako krytu.
- Určení alternativních způsobů přesunu žáků domů.
- Pohotovostní komunikační systém pro varování a informování učitelů.
- Krizový předpis různých odpovědností pro jednotlivé učitele.
- Plán pro svolání učitelů a poskytnutí faktických informací.
- Instrukce pro zvládnutí pořádku ve třídě během vyhlášení krizové situace.
- Ustanovení komunikačních kanálů pro možnost nahlášení nebezpečné situace.
- Přehled telefonních kontaktů učitelů, podpůrného personálu, správce budovy.
- Přehled zaměstnanců s výcvikem v poskytování první pomoci.
- Stanovení pohotovost. komunikačních linek pro přivolání zdravotnické pomoci.
- Plány a způsoby informování rodičů.

- Poskytování informací rodičům o postupech při pomoci dětem, které prošly krizovou situací.
- Stanovený postup pro zaměstnance v poskytování informací médiím v situaci krize.
- Stanovení způsobů upozornění policie na pohotovostní situaci ve škole.
- Plán pro zajištění snadného vjezdu/vstupu zdravotníka/policisty na místo krize.
- Plán pro zajištění krizové intervence.

Prevence vzniku problémových situací týkajících se žáků s PAS

Pravidla

Pro předcházení krizovým situacím spojeným s rizikovým chováním žáků s PAS je nutné dodržovat tato pravidla:

- pravidlo přesnosti, jasnosti instrukcí a zajištění předvídatelnosti: větší míra struktury prostředí a činností, předvídatelnost a pravidelnost denních činností, neznámé a nečekané události mohou vyvolat stres a nejistotu, což může vést k úzkosti, problémovému chování nebo k výkyvům či selhání.
- pravidlo jasné a konkrétní motivace: potřebují vědět, proč mají činnost vykonávat, zvýšená potřeba logických důvodů pro vykonání určité práce a splnění úkolů, problém s rozpoznáváním emocí, pozitivní posilování jeho silných stránek, problém s generalizací nelze řešit postihem žáka.
- pravidlo vyšší míry tolerance: např. nevhodné poznámky, netaktní přímočarost, otázky mimo kontext, banální výroky, úzkostné reakce při setkáních s novými lidmi, vulgární vyjadřování atd., kladou vyšší nároky na toleranci ze strany přítomných osob a vyžadují nutnou pedagogickou empatii ve školním prostředí i na akcích konaných mimo školu.

- pravidlo důslednosti v přístupu: spontánnost, rychlá změna původního plánu, nepřesnost a nedodržování stanovených pravidel uvádí žáky s PAS v chaos a nejistotu, je nezbytné jasně a logicky vysvětlit, proč ke změně dochází.
- vyšší míra vizuální podpory: vizuální podpora pomáhá většině žáků při učení a vstřebávání nových informací. Pro většinu žáků s PAS je vizuální informace nezbytnou podporou pro pochopení významu předávané informace smysluplného významu. Je třeba činnost předvést nebo rozkreslit (využít tzv. procesuálních schémat), důležitým pomocníkem mohou být pro žáky s PAS plány dne, psané připomínky a pravidla, vysvětlivky, procesní schémata, rozkreslené či rozepsané postupy činnosti, sepsané správné řešení situace, vizualizace času pomocí minutky, zodpovědět několik důležitých otázek: kde a kdy bude, co dělá, jak to má dělat, jak dlouho to bude trvat a proč to dělá. Strukturujeme žákovi čas, prostředí, ve kterém se pohybuje, i jednotlivé činnosti.
- nadstandardní řešení obtíží s pozorností: při motorickém neklidu je možné dovolit žákovi s PAS manipulaci s předmětem a činnost, která neruší ostatní a umožňuje soustředění, jako např. mačkáací míček, provázek, gumička. Situace, které jsou ve skupině a vyžadují soustředění, je zapotřebí zejména zpočátku redukovat na minimum. Dobré je podporovat aktivity, které žákovi s PAS umožní přijatelný pohyb v hodině, jako je rozdávání papírů, sbírání sešitů atd. Pro zvýšení pozornosti je důležité pravidelné a vyvážené střídání odpočinku a činnosti.
- vyšší míra vysvětlování sociálně komunikačních pravidel a situací, vyšší míra pomoci v některých situacích, které vyžadují praktický úsudek: odlišné chápání ironie, sarkasmu, či metafoře, proto je dobré se jim v komunikaci vyhnout, neboť jsou pro ně matoucí a nepříjemné. Dotazy těmto žákům je důležité klást přesně a vhodně zvolenou formulací. Nelze se spoléhat na pružnost v myšlení a schopnost rychle se přizpůsobit nové situaci. Důležité je dávat žákovi s PAS zpětnou vazbu o jeho výkonech, např. formou bodů nebo škály.

- možnost odpočinku, relaxace: pro odpočinek je vhodné vymezit konkrétní prostor.

Zapojené osoby:

Ředitelka školy určila pedagogického pracovníka, který bude odpovídat za spolupráci se školským poradenským zařízením, v jehož péči daný žák s PAS je.

- Pověřený pedagogický pracovník seznámil s obecnými specifiky diagnózy PAS a zásadami pro předcházení rizikových projevů chování pedagogické i nepedagogické pracovníky školy, kteří budou s žákem v kontaktu při výuce, ve školní jídelně atd., se zásadními a podstatnými informacemi o individuálních zvláštěnostech a potřebách daného žáka. O této skutečnosti bude vyhotoven písemný zápis s podpisy všech zúčastněných. Pověřený pedagogický pracovník zajistí ve spolupráci se školním metodikem prevence a pracovníkem školského poradenského zařízení, který se problematikou PAS zabývá, besedy a osvětu žákům školy a jejich rodičům.
- Pověřený pedagogický pracovník úzce spolupracuje s třídním učitelem žáka, asistentem pedagoga a školním metodikem prevence, ve spolupráci s metodikem prevence organizuje kasuistické semináře pro sdílení dobré i špatné praxe v oblasti prevence a předcházení vzniku nežádoucího chování žáků s PAS, nebo v oblasti řešení akutních rizikových situací. Třídní učitel úzce spolupracuje se zákonnými zástupci žáka a pravidelně je kontaktuje ve snaze získání aktuálních informací o případných změnách.

Šikana (viz Krizový plán proti šikaně)

Vypracoval:

Schválila dne.....

Mgr. Petr Mazánek
školní metodik prevence

PhDr. Lenka Sosnovcová
ředitelka školy